5. **עבודות אסורות:** בחוקי העבודה לבני נוער נקבעו הַגבלות ואיסורים על עבודות מסוימות, לדוגמה: עבודה תת־קרקעית (כמו חפירת מנהרה), עבודה בחומרי הדברה ועבודה בבית חולים שיש בה סכנת הידבקות.

6. **שכר:**

א. כל תקופת העסקתם של בני הנוער מחויבת בתשלום שכר, כולל "תקופת הַתלמדות" הנקראת גם "תקופת ניסיון". כלומר יש לשלם שכר בעבור כל שעות העבודה החל בשעה הראשונה, וגם בעבור ימי הכנה לעבודה, ימי השתלמויות וישיבות בזמן העבודה.

ב. הסכום הנמוך ביותר (שכר המינימום) שעל המעסיק לשלם לבני הנוער מפורט בטבלה שלהלן:

שכר המינימום לשעה לבני נוער

(החל ב־1.07.08)

גיל	שכר מינימום לשעה (בש"ח)
עד 16	15.58
עד 17	16.69
עד 18	18.47
מבוגרים (לצורך השוואה)	20.70

ג. נסיעות לעבודה: המעסיק חייב לשלם לבני הנוער העובדים את הוצאות הנסיעה ממקום מגוריהם אל מקום העבודה ובחזרה, נוסף על המשכורת.

למידע נוסף בכל נושא הקשור לעבודת בני נוער אפשר לפנות למינהל ההסדרה והאכיפה במשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה, בטלפון שמספרו: 1-800-354-354, או באמצעות אתר האינטרנט: www.moital.gov.il .

המסמך אינו מהווה משום ייעוץ משפטי ומטרתו להסביר את החוק באופן כללי בלי להיכנס לגופו של מקרה ספציפי.
© כל הזכויות שמורות למשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה.
http://www.moital.gov.il/NR/exeres/BA97F252-EE37-4CF5-9BE7-475FE667A48D.htm

השאלות

שאלה 22

השלימו את המשפטים שלפניכם לפי הטקסט.

אם אתם **בני 14** ורוצים לעבוד בחופשת הקיץ:

א. שכר המינימום שלכם לשעה יהיה _____ .

ב. מספר שעות העבודה המרבי ביום יהיה _____ .

ג. לאחר 6 שעות עבודה תהיו זכאים להפסקה של _____ .

ד. מותר לכם לעבוד עד השעה _____ .

שאלה 23

נושא בריאותם של בני הנוער בא לידי ביטוי בחוק העבודה.

הביאו שלוש דוגמאות שונות לכך מן הטקסט.

1. _____

2. _____

3. _____

שאלה 24

מהי מטרתו **העיקרית** של הטקסט?

1 ☐ להשוות בין הזכויות של בני נוער ובין אלה של מבוגרים.

2 ☐ למסור מידע על מעסיקים המנצלים בני נוער העובדים בחופשה.

3 ☐ למסור מידע על תנאי ההעסקה של בני נוער מעל גיל 14.

4 ☐ להשוות בין זכויות המעסיקים ובין חובותיהם.

שאלה 25

מנהל בית דפוס דרש מאורי בן ה־15 להתחיל בעבודתו ביום ראשון בשעה 20:00 בערב, ולעבוד ברציפות עד השעה 05:00 לפנות בוקר.

המנהל עבר על כמה סעיפים בחוק ההעֲסקה של בני נוער.

כתבו שניים מהם.

1. _____

2. _____

שאלה 26

דינה עברה השתלמות במשך שבוע ימים לקראת עבודתה בקייטנה. לאחר ההשתלמות החליטה המנהלת שלא להעסיק אותה בקייטנה ושלא לשלם לה שכר בעבור שבוע זה.

האם המנהלת נהגה לפי החוק?

נמקו את תשובתכם לפי הטקסט.

שאלה 27

בשל עומס החום בימות הקיץ מקובל להתחיל את העבודה בקטיף התפוחים בשעה 5:00 לפנות בוקר, ולעבוד עד השעה 10:00 בבוקר.

איזה שינוי יש לעשות בתנאֵי העבודה בקטיף התפוחים כדי שיהיה אפשר להעסיק גם את בני ה־14 בעבודה זו?

הסבירו את תשובתכם לפי הטקסט.

שאלה 28

סמנו ליד כל משפט **נכון** או **לא נכון** לפי הטבלה "שכר המינימום לשעה לבני נוער".

1. בני נוער מתחת לגיל 16 אינם זכאים לשכר.	1 ☐ נכון	2 ☐ לא נכון
2. מעסיק יכול לשלם לבני נוער יותר ממה שכתוב בטבלה, אבל לא פחות ממה שכתוב בה.	1 ☐ נכון	2 ☐ לא נכון
3. נער בן 15 ישתכר פחות מ־15.58 ש"ח לשעת עבודה.	1 ☐ נכון	2 ☐ לא נכון
4. יעל היא בת 17 וחצי, ולכן זכותה לקבל לפחות 18.47 ש"ח לשעת עבודה.	1 ☐ נכון	2 ☐ לא נכון

שאלה 29

האם, לדעתכם, החוק המתואר בטקסט יכול **להגדיל** את סיכויי העסקתם של בני נוער, או **להקטין** את הסיכויים להעסקתם?

נמקו את תשובתכם. תוכלו להיעזר בטקסט. כתבו 3–5 שורות.

שאלה 30

הפסקה **המודגשת** בסוף הטקסט מציינת:

1. ☐ כתובת לבירור שאלות הקשורות לעבודת בני נוער.
2. ☐ כתובת להגשת הצעות לשיפור בנושא עבודת בני נוער.
3. ☐ כתובת להרשמת בני נוער לעבודה.
4. ☐ כתובת להגשת תלונות בנושא עבודת בני נוער.

שאלה 31

כתבו את המשפט שלפניכם **בלשון הוראה**.

בני נוער אינם עובדים בחומרי הדברה.

בהצלחה!

פרק ראשון

לפניכם ערך מאנציקלופדיה. קראו אותו, וענו על השאלות שאחריו.

מעובד לפי הערך "מכונית" מתוך **יבנה האנציקלופדיה לנוער**, הוצאת יבנה־לרוס, כרך 9.

מְכוֹנִית היא כלי רכב מנועי הנע על ארבעה גלגלים. המכונית הפכה בדורנו לחלק בלתי נפרד מחיי היומיום, והיא משמשת אמצעי תחבורה פרטי המתחרה באמצעי תחבורה ציבוריים, כגון רכבת הנוסעים, הרכבת התחתית והאוטובוס.

כלי הרכב הראשון שנע בכוחות עצמו ולא היה רתום לבהמות היה "עגלת הקיטור", שהמציא המהנדס הצרפתי ז'וֶזֶף קוּנְיוֹ בסוף המאה השמונה־עשרה. מכונית זו הייתה מעֵין עגלה כבדה ומסורבלת בעלת שלושה גלגלים. החידוש העיקרי בכלי זה היה קשור בעובדה שהוא נע בעזרת כוח הקיטור (אדים שהופקו מדוד מים שהוסק בפחם). ההמצאה הזאת זכתה להצלחה רבה משום שכלי הרכב הזה הצליח לנוע במהירות רבה יותר מכלי רכב שהיו רתומים לבהמות.

א

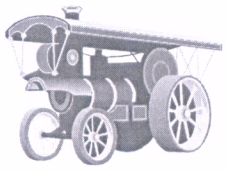

המכונית הראשונה

הלוצי הנהיגה דיווחו שלושה ימים מראש על המסלול שבו הם מתכוונים לנסוע. באנגליה היה הולך רגל צועד לפני "המפלצת" ומניף דגל כדי להזהיר את הולכי הרגל.

בשנת 1891 בנו הצרפתים פֵּנַרד וְלֶבַסוֹר מכונית שהיה אפשר להגביר ולהאט את מהירותה. המכונית הזאת הונעה כבר אז בעזרת בנזין או סולר, והייתה מצוידת ברבים מן ההתקנים והאביזרים המצויים במכוניות של ימינו.

משנת 1898 כבר היה אפשר לרכוש מכוניות, אבל הן עלו הון תועפות. המכוניות האלה היו אֲטִיוֹת, לא בטוחות ולא היה נוח לנהוג בהן. התניעו אותן בעזרת ידית חיצונית, שהיה צריך לסובבה בשתי ידיים, ונדרש לשם כך כוח פיזי רב.

ייצור המכוניות השתנה מן הקצה אל הקצה ביוזמתו של יצרן המכוניות האמריקאי הֶנְרִי פוֹרְד (ראו פורד). עד ימיו ייצרו מכוניות בודדות מכל דגם, וב־1908 החל פורד לייצר בייצור המוני את דגם המכונית שנקרא "פורד מודל טִי". ייצורו של הדגם המפורסם הזה בסדרות של אלפי מכוניות התנהל בשיטת "הסרט הנע" (לפי שיטת העבודה הזאת, המוצר עובר מעובֵד לעובֵד. כל אחד מהם מבצע פעולה אחת עד השלמת תהליך הייצור). הדבר הוזיל את מחירי המכוניות, ומאז הן בהישג ידן של שכבות אוכלוסייה רחבות. שיטה זו התפשטה בכל ענפי התעשייה.

ב

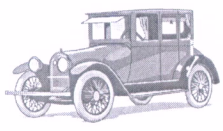

מכונית "פורד מודל טִי"

כלי הרכב הראשון שיוצר בייצור המוני. משנת 1908 ייצרו 15 מיליון מכוניות מן הדגם הזה.

בראשית המאה העשרים החלו לייצר מכוניות בסדרות, לא רק בארצות־הברית אלא גם בצרפת, בגרמניה, באנגליה ובאיטליה. המכוניות האלה לא היו חזקות ובטוחות כמכוניות של ימינו. למרות זאת, תאונות דרכים היו אז תופעה נדירה, משום שהמכוניות לא היו כה מהירות, ומשום שלא הייתה צפיפות בכבישים.

כיום ייצור המכוניות הוא מְמֻכָּן כמעט לחלוטין, ומשתכלל מדי שנה. בתעשיות הרכב הענקיות ביפן ובגרמניה, למשל, מתבצע רוב הייצור באמצעות רובוטים. הרובוט מבצע פעולות רבות שבעבר ביצעו פועלים, והוא עושה זאת ביתר דיוק וביתר מהירות. כל אלה מאפשרים להפחית את עלויות היצור, להוזיל את מחירי המכוניות ולצייד אותן באביזרי בטיחות ובאביזרים לנוחיות הנהג.

ג

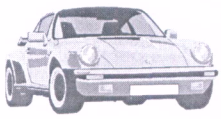

מכונית מודרנית נוחה, בטוחה ומהירה.

החל בשנות השמונים של המאה העשרים גדל מאוד מספר המכוניות בבעלות פרטית, וזאת הסיבה לכך שתעשיית המכוניות כיום היא בעלת חשיבות רבה בכלכלתן של מדינות רבות בעולם.

בזכות המכונית השתפרה איכות החיים של בני האדם. בעלי המכוניות אינם תלויים עוד בלוחות הזמנים של התחבורה הציבורית ובמסלוליה, ואינם צריכים לבזבז זמן בהמתנה. אך יש לזכור כי על אף הנוחות הרבה, המכונית תופסת בכביש שטח הקטן רק במעט מזה שתופס האוטובוס, אולם היא מַסיעה נוסעים ספורים בלבד. לעומת זאת, האוטובוס מַסיע כמה עשרות נוסעים. לכן הנסיעה במכונית פרטית היא בזבזנית הרבה יותר מן הנסיעה בתחבורה הציבורית.

ריבוי המכוניות בימינו יוצר תנועה סואנת בכבישים, זיהום אוויר ורעש. נוסף על כל אלה מתעוררות בעיות חנייה ובעיות בתחום הבטיחות, הגורמות לתאונות דרכים.

זיהום האוויר שנגרם מהגזים הנפלטים מן המכוניות הביא להמצאת מכונית המונעת באמצעות חשמל. המכונית החשמלית שקטה ואינה מזהמת את האוויר, אך המצברים הדרושים לַהֲנָעָתָהּ הם כבדים ומסורבלים, ויש לטעון אותם מדי פעם מחדש. כיום המכוניות האלה נדירות, אבל מספרן הולך וגדל.

© כל הזכויות שמורות להוצאת יבנה, תל־אביב

השאלות

שאלה 1

מהו הנושא **העיקרי** שבו עוסק הטקסט?

1. ☐ התפתחות המכונית מאז המצאתה ועד היום
2. ☐ חסרונותיהן ויתרונותיהן של המכוניות הפרטיות
3. ☐ ייצור מכוניות פרטיות בשיטת "הסרט הנע"
4. ☐ תהליך הפיתוח של המכוניות הראשונות בעולם

שאלה 2

השלימו את המשפטים.

א. **בתחילה** המכוניות נעו בעזרת _____.

ב. **בימינו** המכוניות נעות בעזרת _____.

ג. **בעתיד** המכוניות ינועו בעזרת _____.

שאלה 3

ענו לפי שורות 20—27:

א. מהו החידוש שהכניס פורד **בשיטת הייצור** של המכוניות?

ב. מהי תרומתו של חידוש זה?

שאלה 4

בשורה 21 כתוב בסוגריים: (ראו פורד). לשם מה?

1. ☐ להציג לקורא את שמו של היצרן, פורד.
2. ☐ להפנות את הקורא למידע נוסף על הנרי פורד.
3. ☐ להפנות את הקורא לתמונה של "פורד מודל טי".
4. ☐ להדגיש לקורא את שם המפעל "פורד".

שאלה 5

לשם מה הובאו שלושת האיורים והקטעים המודפסים בשוליים שבצד הטקסט?

1 ☐ לשכנע קוראים באמצעות תמונות בחשיבות המידע.

2 ☐ לתאר את הקשיים שעמדו בפני חלוצי הנהיגה.

3 ☐ להסביר לקוראים את מבנה המכונית המודרנית.

4 ☐ להציג דוגמאות ולהוסיף מידע על הכתוב בטקסט.

שאלה 6

בשורה 33 כתוב: "כיום ייצור המכוניות הוא מִמֶּנָּן כמעט לחלוטין..."
מה פירוש המילה **מִמֶּנָּן**?

1 ☐ מיוצר על־ידי מכונה

2 ☐ מוצב על גַּן גבוה

3 ☐ מוכן לשימוש

4 ☐ מיוצר במכון מיוחד

שאלה 7

בשורה 44 כתוב: "אך יש לזכור כי על אף הנוחות הרבה..."
באיזו מילה תוכלו להחליף את **על אף**?

1 ☐ בנוסף

2 ☐ בזכות

3 ☐ למרות

4 ☐ בגלל

שאלה 8

בשורות 54—55 כתוב: "..., אך המצברים הדרושים לַהֲנָעָתָהּ הם כבדים ומסורבלים..."

כיצד תחפשו במילון (מודפס) את פירוש המילה **לַהֲנָעָתָהּ**?

1. ☐ לַהֲנָעָתָהּ
2. ☐ לַהֲנָעַת
3. ☐ הֲנָעָה
4. ☐ נָעָה

שאלה 9

כתבו במילים את המספרים שבסוגריים.

דוגמה:

רכב מנועי נע על *ארבעה* (4) גלגלים.

א. _____ (3) אמצעי תחבורה ציבוריים נפוצים הם רכבת נוסעים, אוטובוס ורכבת תחתית.

ב. בשנת 1908 ייצרו _____ (15) מיליון מכוניות מדגם "פורד".

ג. באוטובוסים יש בדרך־כלל _____ (45) מקומות ישיבה.

ד. את המכוניות במאה העשרים ייצרו ב־ _____ (6) מדינות.

שאלה 10

יש הטוענים כי צריך לצמצם את השימוש במכוניות פרטיות ולהגביר את השימוש בתחבורה ציבורית.

הביעו את דעתכם בנושא זה **ונמקו** אותה (כתבו 4—5 שורות).

שמי: _____

ציון: _____

מבחן כיתה – ז

להיכנס לים ולצאת בשלום

מעובד על פי מאמרו של דני בראון, עיתון הארץ, 2013

מדי שנה בשנה טובעים למוות בחופי הארץ יותר מ-30 בני אדם. כמעט כל מקרי הטביעה מתרחשים בחופים לא מוכרזים – כלומר במקומות שאין בהם שירותי הצלה מוסדרים – ובחופים מוכרזים אחרי שעות הפעילות של המצילים. מסיבה זו קו ההסברה העיקרי שנוקט משרד הפנים הוא שיש להימנע מרחצה בחופים ללא מציל (תחת הסיסמה: "אם אין מציל לא נכנסים לים"). עם זאת, למרות ההסברה הנרחבת עדיין רבים מודים בכך שהם נכנסים לים ללא מציל – אם מפני שחלק מהמצילים מסיימים את עבודתם בשעה מוקדמת יחסית, כשעדיין יש אור, ואם משום שבחלק מהחופים צומצמו שירותי ההצלה.

באוסטרליה, שבה יש יותר מ-11 אלף חופי רחצה מוכרזים, מתפרסם גם מידע רשמי על הסכנות שבים וכיצד אפשר להתמודד עמן. ההסבר מתייחס ל"זרמי פריצה". מהנדס החופים דב רוזן מסביר שעם התקרבות הגלים אל החוף הם מתחילים "לחוש" את הקרקעית ואופיים משתנה. הגל נעשה גבוה ותלול עד שהוא נשבר, ומשם עולה מפלס המים עד לקו החוף. כעת על המים לשוב משם בחזרה לים הפתוח, וכך נוצרים זרמי הפריצה שמסיעים את המים אל מחוץ לרצועת הגלים הנשברים (רצועת המשברים). אלה זרמים מהירים מאוד, שיכולים להגיע למהירות של יותר מ-3 מטרים בשנייה ומסוגלים לסחוף גם רוחצים שעומדים במים עד גובה המותניים. אפילו שחיין טוב יתקשה להתמודד עם זרם שמהירותו גבוהה מחצי מטר בשנייה.

זרם הפריצה הוא תנודתי מאוד – מהירותו יכולה להיות אפסית, ובתוך דקות מעטות הוא יכול להגיע למהירות גבוהה, ואז שוב לשכוך. התנודות הללו מפחידות מאוד. המים סוחפים במהירות, קו החוף מתרחק והקרקע נעלמת. האדם שנסחף נבהל מאוד וחש שאינו שולט במתרחש – וזאת הבעיה הגדולה ביותר. ברגע שהפחד משתלט על המתרחץ הוא מנסה בכל כוחו לשחות נגד הזרם בחזרה לחוף, אבל זה בלתי אפשרי. כך הוא מתיש את עצמו עד שאין לו כוח לשחות עוד, והוא טובע. אם היה לו מזל המצילים או מתרחצים אחרים הגיעו אליו והוציאו אותו מהמים בזמן.

בהצלחה
אתר המחוזים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

אז מה ניתן לעשות במקרה של היסחפות?

קודם כל, לא נכנסים לחוף שאינו מוכרז. המצילים מסדרים את אזורי הרחצה מחוץ לשטח זרמי הפריצה המסוכנים. אם מישהו מרגיש שהוא נסחף פתאום הוא חייב לזכור כמה כללים שיכולים להציל חיים. לעולם אסור לשחות נגד הזרם. נושמים כרגיל ומרימים יד כדי לסמן למציל על מצוקה.

הזרם אינו ארוך, והוא נגמר לרוב אחרי 20–50 מטרים. אפשר לחפש את הקרקע עם הרגליים, וברגע שמוצאים אותה לעמוד. שחיין טוב יכול לשחות הצדה, במקביל לחוף, ולצאת בְּרוֹגַע מהזרם. הדבר הכי חשוב הוא להישאר רגועים, לא להיכנס ללחץ ורק לזרום החוצה עם הגלים. מי שיתעקש לשחות נגד הזרם יגיע לאפיסת כוחות ויתחיל לטבוע.

כדי שהביקור בים יהיה מהנה ונעים יש להיות מודע לסכנות. טוב נעשה אם נבקר בחופים מוסדרים, אך גם חשוב להכיר את "זרמי הפריצה", או בשמם הנוסף "זרמי הסחף".

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

דף משימות: להיכנס לים ולצאת בשלום

1. מהו קו ההסברה העיקרי שנוקט משרד הפנים לגבי רחצה בים?

_____

_____

_____

_____

2. מדוע עדיין יש אנשים שאינם נוהגים עפ"י קו ההסברה שציינתם בשאלה 1?
ציינו שתי סיבות המופיעות בטקסט והוסיפו סיבה נוספת על פי תפיסתכם האישית.

_____

_____

_____

_____

3. כיצד נוצרים זרמי הפריצה ומה הסכנה הטמונה בהם?

_____

_____

_____

_____

4. פירוש המילה **מתיש** בשורה 24 הוא:
   א. מרופף
   ב. מחליש
   ג. מפרק
   ד. כל התשובות נכונות

5. למי הכוונה במילה **לו** בשורה 25?

_____

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

6. למי הכוונה במילה **זה** בשורה 23?

_____

7. ציינו שלושה כללים שאותם צריך לזכור מי שנקלע ל"זרמי פריצה".

_____

_____

_____

8. למי לדעתכם מופנה המשפט הבא במאמר: "באוסטרליה, שבה יש יותר מ-11 אלף חופי רחצה מוכרזים, מתפרסם גם מידע רשמי על הסכנות שבים...".

_____

_____

_____

9. האם לדעתכם המידע המופיע במאמר על "זרמי פריצה" הוא מידע חשוב? נמקו את דעתכם.

_____

_____

_____

_____

10. הסבירו את המשפט "זרם הפריצה הוא תנודתי מאוד", שורה 19.

_____

_____

11. מלאו את הטבלה.

פועל	שם פועל	שם פעולה
נִסְחָף		
פָּרַץ		
הֵתִישׁ		
נִשְׁבר		
התמודד		

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

12. יש הטוענים שיש לקנוס אנשים נכנסים לים באזורים לא מוכרזים או בתום משמרת המצילים. התייחסו לטענה והביעו את דעתכם.

כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

דף משימות: להיכנס לים ולצאת בשלום

1. מהו קו ההסברה העיקרי שנוקט משרד הפנים לגבי רחצה בים? (6 נק')
קווי ההסברה העיקרי שנוקט משרד הפנים הוא שיש להימנע מרחצה בחופים ללא מציל.

2. מדוע עדיין יש אנשים שאינם נוהגים עפ"י קו ההסברה שציינתם בשאלה 1?
ציינו שתי סיבות המופיעות בטקסט והוסיפו סיבה נוספת על פי תפיסתכם האישית. (12 נק')
א. בחופים מוסדרים שעות הפעילות של המצילים ומסתיימת מוקדם מדי ואנשים המגיעים לחוף אחרי הצהריים המאוחרים פוגשים בחוף ללא מציל.
ב. ישנם אזורים רבים שהחופים בהם לא מוכרזים אך מאחר והם מאוד יפים ומתפתים אנשים להגיע אליהם.

3. כיצד נוצרים זרמי הפריצה ומה הסכנה הטמונה בהם? (6 נק')
הגל המתקרב לחוף הים נעשה גבוה ותלול ואז נשבר וכך עולה מפלס המים. הגלים החוזרים לים הפתוח עלולים לפגוש בזרמי הפריצה שמסיעים את הגלים אל מחוץ לרצועת הגלים הנשברים.

4. פירוש המילה **מתיש** בשורה 24 הוא: (5 נק')
א. מרופף
ב. מחליש
ג. מפרק
(ד.) כל התשובות נכונות

5. למי הכוונה במילה **לו** בשורה 25? (4 נק')
האדם שנסחף.

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

6. למי הכוונה במילה **זה** בשורה 23? (4 נק')

לשחות נגד הזרם.

7. ציינו שלושה כללים שאותם צריך לזכור מי שנקלע ל"זרמי פריצה". (6 נק')

א. אסור לשחות נגד הזרם.

ב. לנשום רגיל ולהשתדל להישאר רגוע.

ג. להרים את היד ולסמן מצוקה.

8. למי לדעתכם מופנה המשפט הבא במאמר: "באוסטרליה, שבה יש יותר מ-11 אלף חופי רחצה מוכרזים, מתפרסם גם מידע רשמי על הסכנות שבים...". (6 נק')

המשפט מופנה לעיריות ואולי אף למשרד הפנים, כדי שיביאו לידיעת הציבור מידע על זרמי פריצה בנוסף לנוכחות מציל.

9. האם לדעתכם המידע המופיע במאמר על "זרמי פריצה" הוא מידע חשוב? נמקו את דעתכם. (8 נק')

לדעתי, המידע המופיע במאמר על זרמי פריצה הוא חשוב ביותר וטוב יהיה אם יפורסם בציבור. נכון, שבחוף מוכרז כשיש מציל יבואו להציל את זה שנקלע לזרם הפריצה אבל לא פעם נכנסים אנשים לים באזורים לא מוכרזים וטוב שידעו מה ניתן לעשות במצב של זרמי פריצה.

10. הסבירו את המשפט "זרם הפריצה הוא תנודתי מאוד", שורה 19. (8 נק')

הזרם הפריצה עובר ממהירות אפסית למהירות גבוהה בדקות מעטות ושוב מגיע למהירות אפסית.

11. מלאו את הטבלה. (20 נק')

פועל	שם פועל	שם פעולה
נִסְחָף	להיסחף	הסחפות
פָּרַץ	לפרוץ	התפרצות
הֵתִישׁ	להתיש	התשה
נִשְׁבַּר	לשבור	שבירה
התמודד	להתמודד	התמודדות

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

12. יש הטוענים שיש לקנוס אנשים נכנסים לים באזורים לא מוכרזים או בתום משמרת המצילים. התייחסו לטענה והביעו את דעתכם. (15 נק')

דוגמה:

יש הדורשים לקנוס אנשים הנכנסים לים באזורים לא מוכרזים או בתום משמרת המצילים, אני מסכימה עם הדרישה כדי ליצור הרתעה. אומנם, אפשר לאמר שאנשים צריכים לקחת אחריות על חייהם ואין צורך לקנוס אותם כדי שלא יטבעו. בנוסף הקנס יכול לשמש אמצעי חינוך. לעיתים קרובות אנשים לוקחים עמם את ילדיהם, אם יגיע פקח ויקנוס את ראש המשפחה זה יכול להיות גורם מחנך לדור הצעיר. גם אם קשה לאכוף את החוק עדיין צריך להתמיד בכך.

בהצלחה
אתר למבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

שמי: _____

ציון: _____

מבחן כיתה – ז

קראו את הסיפור שלפניכם וענו על השאלות שאחריו.

הדבורה

(עובד מתוך אנציקלופדיה לבית ישראל, כרך 7, עמ' 14–17)

הדבורה היא חרק ממשפחת הדבורים. במשפחה זו כ-20,000 מינים. בארץ ישראל יש שני מינים עיקריים של דבורים: דבורת הבר ודבורת הדבש. המעניינת יותר מבחינת סגולותיה ואורח חייה היא דבורת הדבש.

דבורת הדבש חיה בחברה מאורגנת להפליא בתוך כוורת המונה עד כ-50,000 פרטים משלושה סוגים: "מלכה-אם" אחת, כמה מאות "זכרים", ורבבות "פועלות". המלכה היא הגדולה שבדבורי הכוורת. גודלה כ-2 ס"מ, היא הנקבה הפורייה היחידה ותפקידה להטיל ביצים בתאים המיועדים לכך בכוורת. יחסית לשאר הדבורים מאריכה המלכה ימים ומשך חייה בין 2 ל-5 שנים. בכל כוורת יכולה להתקיים רק מלכה אחת. אם במקרה חודרת מן החוץ או בוקעת מאחת הביצים שבכוורת עוד מלכה – הן לוחמות זו בזו עד מותה של אחת מהן או עד צאתה את הכוורת. המלכה היוצאת מקימה כוורת חדשה. גודל ה"פועלות" הוא כ-1.5 ס"מ, והן חיות כמה שבועות עד חודשים אחדים. הזכרים אינם נוטלים חלק פעיל בעבודת הכוורת. משך חייהם 4 עד 5 שבועות.

לדבורה 5 עיניים, המאפשרות לה לראות היטב. גם חוש הריח והטעם שלה מפותחים מאוד. שני מחושים דקים בחזית משמשים לה במקום אף. פיה של הדבורה רב שימושי ומותאם למציצה, ללקיקה ולנשיכה. כמו כן לדבורה ארבע כנפיים דקות מאוד והן נעות במהירות בתנועה מורכבת קדימה, למטה ואחורה. הן מופעלות באמצעות שרירים חזקים ומאפשרות לה לנוע במהירות של 20–25 קמ"ש, לשאת מטען העולה על משקל גופה ולעבור עד 15 ק"מ בלי חניה. לדבורה יש 6 רגליים. בכל רגל ציפורניים זעירות וכריות דביקות, שבעזרתן היא נלפתת אל עלי הכותרת של הפרחים או מהלכת על תקרת הכוורת כשראשה כלפי מטה.

הדבורים הפועלות בונות בחלל הכוורת חלות דונג המורכבות מתאים משושים, המשמשים לאחסנת דבש ואבקת פרחים ולגידול הזחלים הבוקעים מהביצים. הפועלות מפרישות את הדונג מבלוטות בבטנן ובונות את התאים בעזרת לסתות

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

הפה. את הדבש מייצרות הפועלות מצוף שהן שואבות מפרחים באמצעות צינור יניקה. הצוף מועבר לתוך זפק גמיש המכונה "קיבת הדבש", שם הוא נאגר והופך לדבש באמצעות שינויים כימיים הנגרמים על ידי אנזימים המופרשים מבלוטות בראש ובחזה. את אבקת הפרחים אוספות הדבורים באמצעות "מברשות זיפים" המכסות את רגליהן.

כושר מעופן והתמצאותן של הדבורים במרחב הוא מפלאי הבריאה: הדבורה מסוגלת לעוף למרחקים גדולים במהירות של כ-50 קמ"ש (בלי משא), ולחזור לכוורת בדרך הקצרה ביותר. לדבורים "שפה" משלהן, המכונה "מחול הדבורה". כאשר דבורה מוצאת שדה פרחים חדש היא שבה אל חברותיה בכוורת ומבצעת בגופה תנועות סיבוביות – מעיל "ריקוד" אשר ממנו לומדות הדבורים על מיקום השדה.

בקצה בטנה של הדבורה הפועלת יש עוקץ המשמש לה כנשק. לזכרים אין עוקץ. אל העוקץ מחובר בית קיבול לארס שממנו הוא מופרש בשעת העקיצה. הדבורה עוקצת לעיתים נדירות, ורק אם היא מותקפת. בזמן העקיצה נקרע העוקץ מגוף הדבורה והיא מתה. כמות הארס קטנה, ולכן הוא מסוכן רק לתינוקות ולאנשים הרגישים לחומרים הרעילים שבארס; אולם עקיצות על ידי מספר רב של דבורים עלולות לסכן גם חיי מבוגר, אפילו אם אינו רגיש לארס, בייחוד כאשר העקיצות הן בפה ובלוע וגורמות תפיחה מחניקה. עקיצת הדבורה גורמת בדרך כלל דלקת ונפיחות מקומית ומלווה בכאב עז, ועל כך נאמר במדרש: "הדבורה הזו דבשה מתוק ועוקצה מר" (דברים רבא א, ו). רצוי למהר להוציא את העוקץ.

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

השאלות

1. ציינו את שלושת סוגי הפרטים החיים בכוורת ואת משך חייו של כל פרט.

_____

_____

2. כיצד מגיבה הנקבה כשהיא מותקפת?

_____

_____

3. בטבלה שלפניכם מוצגים איברים שונים בגוף הדבורה. מהי הפעולה שמבצעת הדבורה בעזרת כל אחד מן האיברים?

השלימו את הטבלה:

האיבר	הפעולה
עיניים	
מחושים	
כנפיים	
כריות דביקות ברגליים	

4. א. בשורה 26 מופיע הביטוי "קיבת הדבש" – מה תפקיד המרכאות בביטוי זה?

   א. לשון סגי נהור

   ב. ציטוט

   ג. כינוי

   ב. הסבירו מהי "קיבת הדבש" ומה תפקידה בגוף הדבורה?

_____

   ג. מה תפקיד המרכאות במילה "**שפה**" בשורה 32?

_____

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

5. בשורה 39 כתוב "ולכן **הוא** מסוכן". במילה **הוא** הכוונה ל _____
בשורה 10 כתוב "**הן** לוחמות זו בזו". במילה **הן** הכוונה ל_____
בשורות 26-27 כתוב "שם **הוא** נאגר והופך לדבש". במילה **הוא** הכוונה ל _____.

6. אתרו בקטע חמישה שמות עצם והוסיפו להם שם תואר מתאים.

שם עצם	**שם תואר**
דוגמא: כוורת	חדשה

7. בקטע יש מידע על הנושאים הבאים (ציינו **נכון** או **לא נכון**).
   א. מבנה גופה של הדבורה _____
   ב. סוגי הדבורים _____
   ג. צבע הדבורה _____
   ד. משך חייה של הדבורה _____
   ה. שפת הדבורים _____
   ו. תרומתה של הדבורה לחקלאות _____

8. מן הקטע אפשר ללמוד על כך שהדבורים עובדות **בשיתוף פעולה**.
הביאו מן הקטע דוגמה המלמדת על כך.

_____
_____
_____
_____

9. במדרש כתוב: "הדבורה הזו דבשה מתוק ועוקצה מר" (דברים רבא א, ו).
מהי הכוונה במשפט זה?

_____

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

10. מדוע מדומות הדבורים לסיירות מזון. עפ"י הקטע שלפניכם.

מחול הדבורה הוא מושג המתייחס לריקוד בצורת הספרה שמונה של דבורת הדבש. באמצעות המחול יכולות דבורים שהצליחו לאתר מקורות צוף לשתף את חברותיהן לכוורת במידע על הכיוון והמרחק לקבוצות של פרחים המניבים צוף, אבקת פרחים או שניהם, ולמקורות מים.

מחול הדבורה הוא מושג המתייחס לריקוד בצורת הספרה שמונה של דבורת הדבש. באמצעות המחול יכולות דבורים שהצליחו לאתר מקורות צוף לשתף את חברותיהן לכוורת במידע על הכיוון והמרחק לקבוצות של פרחים המניבים צוף, אבקת פרחים או שניהם, ולמקורות מים.

_____

_____

11. יש הטוענים שלמרות החשש שהדבורה עלולה לעקוץ אנשים בסביבתה אין להרוג אותה כי היא יוצרת (דבש). התייחסו לטענה והביעו את דעתכם.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

תשובות מבחן בעברית כיתה ז'

הדבורה

(עובד מתוך אנציקלופדיה לבית ישראל, כרך 7, עמ' 14–17)

1. ציינו את שלושת סוגי הפרטים החיים בכוורת ואת משך חייו של כל פרט.
(6 נק')

בכוורת מצויים מלכה אחת החיה בין 2-5 שנים, זכרים החיים בין 4-5 שבועות ופועלות החיות מס' שבועות עד חודשים אחדים.

2. כיצד מגיבה הנקבה כשהיא מותקפת? (6 נק')

הנקבה שולפת עוקץ מקצה בטנה. בעת העקיצה נקרע העוקץ מגוף הדבורה והיא מתה.

3. בטבלה שלפניכם מוצגים איברים שונים בגוף הדבורה. מהי הפעולה שמבצעת הדבורה בעזרת כל אחד מן האיברים?
השלימו את הטבלה : (8 נק')

האיבר	הפעולה
עיניים	ראייה
מחושים	לריח
כנפיים	תנועה קדימה למטה ואחורה
כריות דביקות ברגליים	להיצמד לעלי הכותרת של הפרחים להלך על תקרת הכוורת כשראשה כלפי מטה.

4. א. בשורה 26 מופיע הביטוי "קיבת הדבש" – מה תפקיד המרכאות בביטוי זה? (12 נק')
   א. לשון סגי נהור
   ב. ציטוט
   ג. כינוי

   ב. הסבירו מהי "קיבת הדבש" ומה תפקידה בגוף הדבורה?
   מקום בו נאגר הצוף והופך לדבש.

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

ג. מה תפקיד המרכאות במילה "**שפה**" בשורה 32?

הַשְׂאֵלָה.

5. בשורה 39 כתוב "ולכן **הוא** מסוכן". במילה **הוא** הכוונה ל ארס (6 נק')

בשורה 10 כתוב "**הן** לוחמות זו בזו". במילה **הן** הכוונה ל שתי מלכות

בשורות 26-27 כתוב "שם **הוא** נאגר והופך לדבש". במילה **הוא** הכוונה ל צוף.

6. אתרו בקטע חמישה שמות עצם והוסיפו להם שם תואר מתאים. (6 נק')

שם עצם	**שם תואר**
דוגמא: כוורת	חדשה
מחושים	דקים
שרירים	חזקים
ציפורניים	זעירות
מרחקים	גדולים
תנועות	סיבוביות

7. בקטע יש מידע על הנושאים הבאים (ציינו **נכון** או **לא נכון**). (12 נק')

א. מבנה גופה של הדבורה נכון

ב. סוגי הדבורים נכון

ג. צבע הדבורה לא נכון

ד. משך חייה של הדבורה נכון

ה. שפת הדבורים נכון

ו. תרומתה של הדבורה לחקלאות לא נכון

8. מן הקטע אפשר ללמוד על כך שהדבורים עובדות **בשיתוף פעולה**.

הביאו מן הקטע דוגמה המלמדת על כך. (12 נק')

א. מחול הדבורה משמש "שפה" על פיה מדווחת הדבורה על המצאות שדה וקוראת לחברותיה לצאת ולהינות מהצוף שם.

ב. לכל אחד בכוורת תפקיד אחר, המלכה פורייה יחידה מטילה ביצים, הזכרים מפרים את המלכה וה"פועלות" מייצרות דבש ומטפלות בזחלים.

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©

9. במדרש כתוב: "הדבורה הזו דבשה מתוק ועוקצה מר" (דברים רבא א, ו).
מהי הכוונה במשפט זה? (6 נק')

הדבורה גם יוצרת אך אם היא מותקפת היא מגיבה חזק ועוקצת.

10. מדוע מדומות הדבורים לסיירות מזון. עפ"י הקטע שלפניכם. (10 נק')

מחול הדבורה הוא מושג המתייחס לריקוד בצורת הספרה שמונה של דבורת הדבש. באמצעות המחול יכולות דבורים שהצליחו לאתר מקורות צוף לשתף את חברותיהן לכוורת במידע על הכיוון והמרחק לקבוצות של פרחים המניבים צוף, אבקת פרחים או שניהם, ולמקורות מים.

מחול הדבורה הוא מושג המתייחס לריקוד בצורת הספרה שמונה של דבורת הדבש. באמצעות המחול יכולות דבורים שהצליחו לאתר מקורות צוף לשתף את חברותיהן לכוורת במידע על הכיוון והמרחק לקבוצות של פרחים המניבים צוף, אבקת פרחים או שניהם, ולמקורות מים.

הריקוד הוא אמצעי של הדבורה לדווח לחברותיה על צוף בסביבה (מזון) ועל מקורות מים (שתיה) אלה גם תפקידי סיירת מזון.

11. יש הטוענים שלמרות החשש שהדבורה עלולה לעקוץ אנשים בסביבתה אין להרוג אותה כי היא יוצרת (דבש). התייחסו לטענה והביעו את דעתכם.
(16 נק')

אפשרות א'

יש הטוענים כי אין להרוג את הדבורה כי היא יוצרת. אני מסכימה עם הטענה כי העקיצה של הדבורה היא לצורך הגנה ולא למטרת התקפה. כשאנשים רואים דבורה עליהם לכוון את הדבורה למקום אליו הדבורה יכולה לעוף ולא להיכנס לפניקה וע"י זה להפחיד אותה ולגרום לה לנסות לעקוץ. צריך לזכור כי הדבש שאנחנו אוכלים זו תוצרת של הדבורים ואם נתנהג בקור רוח לא נפגע בדבורה ולא בעצמנו ונאפשר לה להמשיך וליצור.

אפשרות ב'

יש הטוענים כי אין להרוג את הדבורה כי היא יוצרת. איני מסכימה עם הטענה כי עקיצת דבורה עלולה להיות כואבת ולעיתים אף מסוכנת. באותו רגע כשהדבורה מתקרבת אליך אתה לא יכול לחשוב לנווט אותה החוצה, אתה מנסה להשמידה כדי שלא להיעקץ, בדרך כלל כניסת דבורה לחדר גורמת למהומה ובהלה ואז לא תמיד שולטים בפעולות.

בהצלחה
אתר המבחנים של ישראל
כל הזכויות שמורות לאתר בהצלחה ©